

Odmor i slobodno vrijeme (1)

„Slobodno vrijeme samo po sebi sadrži neke obrazovne mogućnosti, učeći djecu kako da iskoriste svoju slobodu na dobar način.” Novi članak iz serije članaka o obitelji.

5.07.2022.

Obrazovni sustav u mnogim državama danas djeci daje više slobodnog vremena. Iz tog razloga mnogi su roditelji svjesni važnosti tih perioda u obrazovanju svoje djece.

Međutim, ponekad je njihova glavna briga da djeca „rasipaju vrijeme" kada nisu u razredu. Obitelji radi toga često traže vannastavne aktivnosti za svoju djecu. Nije neuobičajeno da te aktivnosti imaju određene akademske koristi, poput učenja jezika ili sviranja glazbenog instrumenta, te na taj način dopunjavaju školovanje djece.

Vrijednost slobodnog vremena

Slobodno vrijeme samo po sebi sadrži neke obrazovne mogućnosti. Kako je bl. Ivan Pavao II naglasio, važno je „razviti i iskoristiti prednost slobodnog vremena kod djece kako bi usmjerili njihovu energiju." [1] Mladi ljudi vide sebe kao gospodare svoje sudbine u onim trenutcima u danu kada njihove akademske dužnosti dođu svojem kraju. Tada mogu raditi ono što uistinu žele: provoditi vrijeme s obitelji ili prijateljima, baviti se hobijima,

odmarati se i zabavljati se na način na koji najviše uživaju. Odluke koje donose su njihove, stvaraju hijerarhiju osobnih interesa: što bih želio raditi, što moram napraviti sada i što mogu ostaviti za kasnije.... Tako djeca uče kako sebe bolje upoznati i otkriti nove dužnosti i kako da ih izvrše.

U konačnici to pomaže mladim ljudima da savjesnije koriste svoju slobodu. Radi toga roditelji i učitelji trebaju vrednovati slobodno vrijeme onih koji su pod njihovom brigom. Sve obrazovanje je obrazovanje za slobodu i slobodno vrijeme je, po definiciji, vrijeme za slobodu, vrijeme za slobodno uživanje u aktivnostima, ljepoti i dijalogu: vrijeme za sve one stvari koje nisu „potrebne“, ali bez kojih je nemoguće živjeti.

Obrazovni potencijal može se pokvariti samo kada roditelje ili nije

briga za vrijeme odmora njihove djece (dok god ispunjavaju svoje školske dužnosti), ili ga vide samo kao mogućnost za „proširenje” akademske formacije djece. U prvom slučaju se djeci dopušta da ih ponese udobnost ili lijenost i da se odmaraju na načine koji zahtijevaju malo truda (primjerice gledanje televizije ili igranje video igrica). U drugom slučaju se specifična obrazovna vrijednost slobodnog vremena gubi, jer u principu postaje nastavak školskog vremena koje je organizirano gotovo isključivo na inicijativu roditelja. Nažalost to može pružiti djeci sliku života podijeljenu isključivo između obveza i zabave. Radi toga je preporučljivo roditeljima da često obrate pozornost na to kako razne tjedne aktivnosti pridonose uravnoteženom razvoju njihove djece, s ravnotežom između odmora i formacije.

Gust raspored znači da će djeca naučiti mnogo stvari, ali možda ne će naučiti dobro upravljati sa svojim vremenom. Ukoliko žele da djeca razviju vrline, roditelji im moraju dopustiti eksperimentiranje sa svojom slobodom. Kada im se ne dopušta da izaberu svoje najdraže aktivnosti, ili im se ograničava igranje ili provođenje vremena s prijateljima, postoji rizik da – kako odrastaju – ne će naučiti provoditi svoje slobodno vrijeme na zdrav način. Tada se može lako dogoditi da ih ponese što god im konzumerističko društvo ima za ponuditi.

Kako bi naučili djecu da svoje slobodno vrijeme koriste slobodno i odgovorno, roditelji trebaju dobro poznavati svoju djecu. Važno je da im ponude aktivnosti u vrijeme odmora koje su u skladu s njihovim interesima i sposobnostima i osiguraju izvoran odmor i užitek.

Dok su djeca još vrlo mala (što je najbolje vrijeme da ih se) otvorenija su za prijedloge roditelja. Ako pronalaze zadovoljstvo u onome što im roditelji nude, postat će sposobniji sami pronaći najbolje načine kako da iskoriste svoje slobodno vrijeme.

Očito, to zahtijeva maštu roditelja, kao i duh žrtvovanja. Primjerice, preporučljivo je da ograniče aktivnosti koje troše neumjerenu količinu vremena ili tjeraju mlade ljude da se izoliraju (kao što se događa kada troše sate ispred televizije ili na Internetu). Bolje ih je poticati na aktivnosti koje njeguju prijateljstva i koja su spontano privlačna (poput sportova, izleta, igara s drugom djecom, itd).

Rast kroz igru

Ali od svih aktivnosti koje su na raspolaganju u njihovo slobodno vrijeme, jedna je kod mladih ljudi vrednovana više od ostalih (i ne

samo od njih): provođenje vremena u igri. To je prirodno, s obzirom na to da se igranje povezuje sa srećom, biti na mjestu gdje vrijeme nema veliku težinu, doživljavajući čuda i nešto neočekivano. Kroz igru ljudi najčešće otkrivaju svoj najizvorniji identitet: postaju u potpunosti posvećeni, čak i više nego u poslu.

Igra je iznad svega test za život: način na koji učimo iskoristiti svu svoju energiju, test granica naših sposobnosti i onoga što možemo postići. I životinje se igraju, ali manje nego ljudska bića, upravo radi toga što se njihovo učenje brzo stabilizira. Ljudi se igraju cijeli život, radi toga što uvijek možemo rasti kao osobe, bez obzira na dob.

Igrajući se, osoba se razvija i postaje zrelija. Djeca uče kako da pokažu svoje znanje, da provjere svoju snagu u natjecanjima i usklade različite vidove svoje osobnosti. Igranje pruža

stalni izazov. Uključuje postavljanje pravila kojima se treba slobodno podčiniti kako bi se dobro igrali. Postavljaju se ciljevi i dobiva se iskustvo u umanjivanju važnosti poraza. Sve igre uključuju etičku komponentu odgovornosti i tako nam pomažu da budemo moralna bića. Zato je normalno igrati se s drugima, igrati se „u društvu.“

Društvena dimenzija igranja je tako jaka da čak i kada se djeca sama igraju, najčešće stvaraju fantastične scene i druge likove s kojima mogu raditi i razgovarati. Kroz igru djeca upoznaju sebe i druge, doživljavaju zadovoljstvo boravka i zabavljanja s drugima, prilagođavaju se i uče uloge odraslih.

Ljudi se većinom uče igrati u obitelji. Življenje uključuje igranje, natjecanje; ali također znači suradnju, pomaganje, učenje kako se slagati s drugima. Teško je zamislivo

kako bi se oba aspekta – natjecanje i suživot – mogli uskladiti izvan obitelji. Igra je jedan od osnovnih ispita kojima se uči socijalizacija. U konačnici, velika pedagoška vrijednost igre leži u povezivanju naklonosti i djelovanja. Radi toga ima malo stvari koje povezuju roditelje i djecu kao što to radi zajedničko igranje. Kako je Sv. Josemaría govorio, roditelji trebaju biti prijatelji svojoj djeci. „Spustite se na sve četiri ako je potrebno kad ste s mladima i igrajte se s vlakom igračkom ili vojnikom ... To je moj veliki savjet,"[2]

Kako djeca odrastaju, interes njihovih roditelja za njihovo slobodno vrijeme će zadobiti nove formate. Primjerice, mogu ih ohrabrivati da dovedu prijatelje ili ići s njima na njihove sportske događaje. Na taj način će roditelji biti u mogućnosti bolje upoznati njihove prijatelje i njihove obitelji bez

davanja krivog dojma da žele kontrolirati svoju djecu ili da im ne vjeruju.

Mogu također težiti tome da s drugim roditeljima osiguravaju mjesta na kojima bi vrijeme za sve i svaka stvar ima svoje određeno vrijeme, te da je moguće tražiti svetost u svakoj dobi, također i dok su vrlo mladi i ostaviti trag na ljudima oko sebe i svojoj djeci osigurati zdravu zabavu i pomoći daljnji cjeloviti razvoj. Sv. Josemaría je od početka podupirao takve inicijative, gdje djeca imaju priliku igrati se u okružju koje ih formira i koje im pomaže da otkriju svoje dostojanstvo kao djeca Božja, te da pokažu brigu za druge. Tamo mladi ljudi mogu naučiti da postoji

Koristeći izraz Pavla VI, a koji je jako cijenio Ivan Pavao II, možemo reći da su klubovi za mlade mjesta gdje djeca postaju „stručnjaci u ljudskosti.”[3] Radi toga bi bila velika

greška definirati njihovu vrijednost samo u terminima akademskih ili sportskih postignuća mladih.

Igranje i život

U grčkom su obrazovanje (*paideia*) i igra (*paidiá*) termini koji izlaze iz istog semantičkog korijena. Stoga što mladi ljudi dok se uče igri u isto vrijeme usvajaju koristan stav prema životu. Iako zvuči paradoksalno, djeca nisu jedina koja imaju potrebu za igrom. Možemo reći da što su ljudi stariji imaju veću potrebu za igrom. Svi smo upoznali ljude koji su nekoncentrirani radi starosti. Otkrivaju da više nemaju snagu koju su imali i osjećaju se nesposobnima u suočavanju sa životnim izazovima. Ali takav stav možemo naći kod mnogih mladih ljudi koji su prerano ostarjeli, kojima nedostaje potrebna fleksibilnost kako bi se suočili s novim situacijama.

S druge strane, vjerojatno smo upoznali starije ljude koji su zadržali svoj mladenački duh: sposobnost sanjanja, počinjanja ispočetka i suočavanja sa svakim novim danom kao s „danom otvorenja“. I to se događa usprkos tome što se često suočavaju s ozbiljnim fizičkim ograničenjima. Takvi nas ljudi uče da kako starimo postaje važnije da pristupamo životu s određenom razinom zaigranosti.